

Stoppen met eten en drinken om de dood te bespoedigen

Gon Uyttewaal RN OCN
Verpleegkundig Specialist io Academisch Hospice Demeter
Consulent Palliatie Team Midden-Nederland

STED = palliatieve zorg?

Kwaliteitskader Palliatieve Zorg: wat mogen mensen van goede palliatieve zorg verwachten?

- markering
- gezamenlijke besluitvorming
- proactieve zorgplanning
- individueel zorgplan
- coördinatie en continuïteit van zorg
- netwerkvorming
- mantelzorg
- cultuur

Dhr. de Bruin

- Man (1936)
- Gemetastaseerd longcarcinoom, verzwakking, sinds dit weekend meer op bed.
- Moe
- Last van droge mond.
- Het eten smaakt niet, drinkt matig
- Groot effectief steunsysteem

- Dhr de Bruin: geagiteerd naar familie. Heeft het gevoel te 'moeten' eten en drinken. Hoeft niet meer zo nodig.
- Echtgenote: "sinds hij niet minder eet en weinig drinkt gaat hij veel sneller achteruit".
- Zoon: "Laat hem toch!"
- Schoondochter: "2 decubitus plekjes op stuit en heup en hij is zichzelf niet"

Vocht via infuus?

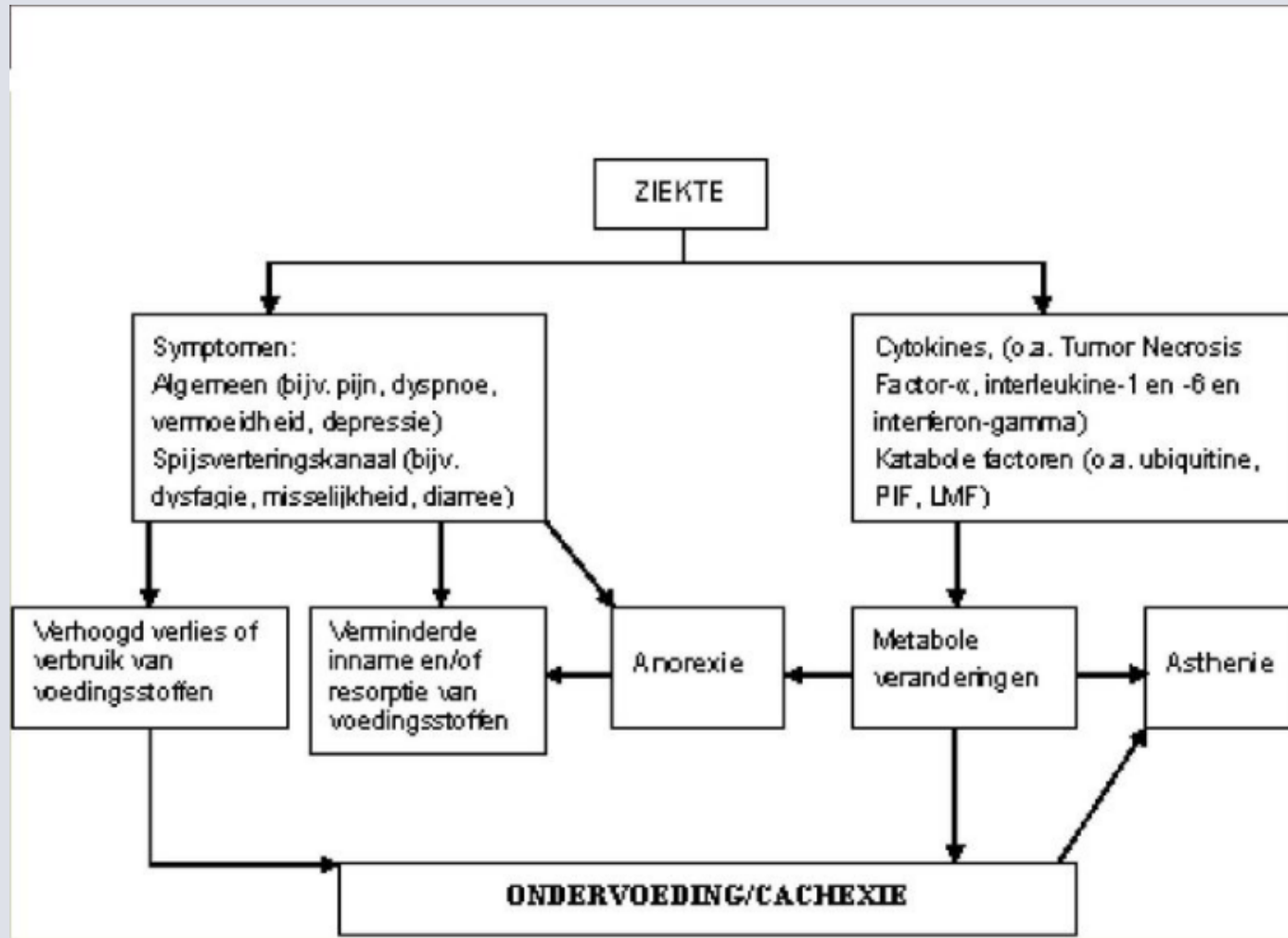
- Dhr twijfelt. Zegt geen nee.
- Wat adviseer jij?

Het niet toedienen van vocht Voordelen	Nadelen
<p><i>ten aanzien van uitscheiding</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • urine <ul style="list-style-type: none"> ◦ minder toiletgang ◦ minder incontinentie ◦ minder snel blaaskatheter nodig • respiratoire secretie/speeksel <ul style="list-style-type: none"> ◦ minder reutelen ◦ minder longoedeem ◦ minder noodzaak tot afzuigen ◦ minder hoesten ◦ verstikkingsgevoel vermindert • maag-/darmvocht <ul style="list-style-type: none"> ◦ minder braken ◦ minder diarree 	<p><i>ten aanzien van uitscheiding</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • urine: <ul style="list-style-type: none"> ◦ verhoogde kans op urineweginfectie ◦ meer kans op bijwerkingen van medicamenten, die via de nier worden uitgescheiden • respiratoire secretie/speeksel <ul style="list-style-type: none"> ◦ taaier slijm ◦ minder speeksel, drogere slijmvliezen, waardoor meer last van droge mond • maag-/darmvocht <ul style="list-style-type: none"> ◦ obstipatie
<p><i>ten aanzien van vochtbalans</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • minder overvulling • minder ascites • minder oedeem rond tumor (waardoor afname van pijn) en hersenoedeem • bewustzijnsdaling en daardoor verminderde lijdensdruk 	<p><i>ten aanzien van vochtbalans: meer kans op</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • dorst • vermoeidheid, apathie • sufheid, verwardheid, onrust, delier • neuromusculaire trekkingen • ondervulling: neiging tot hypotensie, verhoogd decubitusrisico, verhoogde kans op trombose en embolie en/of bewustzijnsdaling
<p><i>ten aanzien van overleving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • geen levensverlenging in situaties waar dat ongewenst is c.q. leidt tot verlenging van het lijden 	<p><i>ten aanzien van overleving</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • geen levensverlenging in situaties waar dat haalbaar en gewenst is
<p><i>en aanzien van toediening</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • geen infuus noodzakelijk 	

Waarom verminderde eetlust?

- Misselijkheid
- Gebrek aan energie / gebrek aan zuurstof
- Uitval vitale organen
- Aversie tegen eten
- Mondslijmvliesproblemen
- Niet passende voeding
- Ontbreken passende prothese
- Electrolyten disbalans

Anorexie / Cachexie Syndroom

Wat is de betekenis van eten en drinken?

Stelling

Het afzien van eten en drinken om de dood te bespoedigen is een uitvoerbare en humane wijze van sterven

Mw vd Linden

- Vrouw (1940)
- Toetsing ondraaglijk lijden onhaalbaar
- Progressief dementieel beeld, nog wel wilsbekwaam (oordeel psychiater)
- Kwetsbare psyche / chronische depressie
- Leeft afgezonderd m.u.v. een zaakwaarnemer
- Kwetsbaar zorgvangnet
- Nog geen thuiszorg

- Kiest voor STED

Welke informatie hebben
we nodig?

Zorgaspecten

1. Ondersteuning bieden besluit en dit volhouden –
Risico op vergeten
2. Lichamelijke zorg oa mondzorg
3. Risico op onttrekking antidepressivum en cafeïne
(sertraline 1 x 150 mg)
4. Tijdig zorgen en anticiperen prodromen delier
5. Ondersteunen zaakwaarnemer / risico burn out
6. Afstemming samenwerking verschillende
betrokken disciplines

Wij als V&Z hebben voldoende kennis,
kunde en tijd om patiënt die kiest voor
STED thuis te begeleiden

1. Eens
2. Oneens

Vorbereitung

- informatie, voorbereiding en ondersteuning van patiënt en naasten;
- aanpassing van medicatie;
- organisatie en coördinatie van de zorg;
- het opstellen van een schriftelijke wilsverklaring en aanwijzen van een wettelijk vertegenwoordiger

Vorbereiden

- Minder honger gevoel bij afbouw koolhydraten en suikers
- Minder dorstgevoel bij goede mondzorg
- 50 cc water per dag voor mondzorg
- Inbouw beschermmaatregelen

Medicatiegebruik

Wat doen we met orale anti depressivum met risico op onttrekking?

1. Stoppen
2. Continuëren

Conclusie

- Belang multi-disciplinaire samenwerking
- Vroegtijdig aanwezigheid medicatie, zorgmiddelen
- Belang anticiperen op scenario's
- Mondzorg, decubituspreventie
- Tijdig signaleren symptomen
- Voorkom transities

Wie?

- Wilsbekwame mensen
- Diversiteit van redenen
- Onderzoek Chabot (2007): 50% had een afgewezen euthanasieverzoek

Taken zorgverleners

De taken van de betrokken hulpverleners zijn achtereenvolgens:

1. het verstrekken van informatie;
2. het voorbereiden van de patiënt;
3. het begeleiden van de patiënt.

Stoppen met medicatie

- Zoveel mogelijk stoppen
- Liefst geen orale medicatie
- Middelen die bijdragen aan kwaliteit van leven en kwaliteit van sterven continueren in alternatieve toedieningsweg.

Begeleiding patiënt

- Intensieve begeleiding
- Eerste dag(en) zolang patiënt nog in kracht zit vinger aan de pols
- Intensiveren begeleiding wanneer het zwaarder voor patiënt wordt
- Verantwoordelijkheid delen met breder zorgteam / huisarts / specialist of expert.
- Liefst geen vreemde professionals betrekken (weerstand tegen keuze STED)

Dhr. de
Vries

- 78 jaar
- Echtgenote is vorig jaar overleden
- Heeft chronische leukemie, tot voorkort behandeld. Levensverwachting: > 6 maanden
- Klaar met leven
- Neuropatieën ten gevolge van diabetes
- Symptomen: vermoeidheid, pijn in extremiteiten, verminderde eetlust, misselijk, somber
- Euthanasieverzoek is twee keer afgewezen

Kiest voor STED

- Thuiszorg betrokken, goed contact
- Adequaar
- 1 zoon, dochter uit beeld (verdriet)
- Touringcar chauffeur geweest
- Weinig leven om hem heen

Wat gaan jullie doen?

Achtergrondinformatie

www.knmg.nl/advies-richtlijnen/dossiers/bewust-afzien-van-eten-en-drinken.htm

OVERLEVEN

ONTLOPEN

SAMENWERKEN